Економічні науки

УДК 336.64

Дуброва Наталя Петрівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та банківської справи
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Дуброва Наталья Петровна
кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов и банковского дела
Днепровский государственный аграрно-экономический университет
Dubrova Natalia
PhD, Associate Professor of Finance and Banking Department
Dnipro State Agrarian and Economic University

Гелюх Юлія Валеріївна
магістр спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Дніпровського державного аграрно-економічного університету
Гелюх Юлия Валериевна
магистр специальности «Финансы, банковское дело и страхование»
Днепровского государственного аграрно-экономического университета
Geluych Yulia
Master of Specialty «Finance, Banking and Insurance» of the
Dnipro State Agrarian and Economic University

ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
ОЦЕНКА КРЕДИТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ
THE ASSESSMENT THE SOLVENCY OF ENTERPRISE

Анотація. *В статті розглянута сутність кредитоспроможності підприємств. Зазначені основні підходи до оцінки кредитоспроможності,*

що використовуються в практиці світових та вітчизняних банків. Визначені основні проблеми в використанні методів оцінки вітчизняними банками та напрями їх вирішення.

Ключові слова: *Кредитоспроможність, банківські установи, сільськогосподарські підприємства, методи оцінки кредитоспроможності, фінансові коефіцієнти.*

Аннотация. *В статье рассмотрена сущность кредитоспособности предприятий. Указаны основные подходы к оценке кредитоспособности, которые используются в практике мировых и отечественных банков. Определены основные проблемы в использовании методов оценки кредитоспособности отечественными банками и направления их решения.*

Ключевые слова: *Кредитоспособность, банковские учреждения, сельскохозяйственные предприятия, методы оценки кредитоспособности, финансовые коэффициенты.*

Summary*. The essence of solvency of enterprises is examined in the article. The main approaches to the solvency assessment, that using in practice of world and domestic banks are pointed. The main problems in usage of solvency assessment methods in domestic banks and directions of its solution are determined.*

Key words: *Solvency, banking institutions, agricultural companies, solvency assessment methods, financial coefficients.*

Постановка проблеми. Становлення та розвиток ринкової економіки, кризи які супроводжують ці зміни призвели до суттєвої перебудови структури фінансових ресурсів підприємства. Кредитні ресурси для більшості сільськогосподарських товаровиробників є дефіцитними, незважаючи на розширення кола кредитних відносин, виникнення як нових позик, так і кредитних інструментів. Для банківської

системи України, яка перебуває в кризі в умовах економічного спаду економіки, постає проблема неповернення кредитів, що вимагає формування дієвої системи оцінка кредитоспроможності позичальника. Тому питання удосконалення методичних підходів до оцінки кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств є актуальним.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідженням цього питання займалося багато вітчизняних вчених і науковців, таких як: Виговський В. Г., Галасюк В. В., Гула А. С., Жуковська О.А., Кильницька Є., Криклій О.А., Маслак Н.Г, Мельник К.В., Паламарчук О., Рудченко І.В , Соколова Л.В., Фурик В.Г., Чайковський Я.І. та інші. Особливу актуальність здобуває застосування економічно обґрунтованої оцінки їх кредитоспроможності, від достовірності якої залежить ефективність здійснення кредитних угод та формування кредитної політики банку. Оцінка фінансової стійкості позичальника дозволяє банку раціонально використовувати наявні кредитні ресурси і отримувати прибуток.

Метою статті є розгляд основних методичних підходів до оцінки кредитоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитоспроможність є складною науковою категорією внаслідок неоднозначності її трактування. Вона безпосередньо пов'язана з фінансово-господарським станом підприємства, його платоспроможністю, прибутковістю, фінансовою стабільністю і діловою активністю. Науковці по різному трактують дану категорію. Так, Гуменюк М.М. та Перебиківська Т.І. вважають, що кредитоспроможність – «це спроможність підприємства, яке на даний час не має достатніх власних коштів для здійснення та розширення своєї фінансово-господарської діяльності, у визначені терміни та в повному обсязі розраховуватися за зобов'язаннями, які настануть у разі залучення підприємством кредитних ресурсів» [3].

На думку І.В. Рудченко, «кредитоспроможність охоплює такі сторони фінансового становища підприємства, як платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, прибутковість, якість і вартість забезпечення, кредитна історія позичальника тощо» [6].

Тобто, кредитоспроможність підприємства є комплексним поняттям, яке потрібно розглядати з точки зору конкретної ситуації та спроможності підприємства здійснювати фінансування господарської діяльності за рахунок позикових коштів. Різноманітність підходів до визначення кредитоспроможності проявляється також і в підходах до її оцінки. Кожен банк розробляє власні критерії та методики оцінки кредитоспроможності позичальника на основі кількісних та якісних характеристик [1-3].

Національний банк України в «Положенні про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків», затвердженому Постановою Правління НБУ від 06.07.2000 № 279, надав методику аналізу фінансового стану позичальника, яка має бути використана банками в обов'язковому порядку. В подальшому було прийнято «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями», затверджене Постановою Правління НБУ від 25.01.2012 № 23. Цим документом запропонована система рейтингової оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб, основою якої є, розроблена д.е.н., проф. О.О. Терещенком галузевих дискримінантних функціях для українських галузей промисловості.

Однак, вищенаведені методики є мінімально необхідними і кожний банк має можливість розробити власну систему оцінки кредитоспроможності позичальника, виходячи із своєї специфіки, основних положень кредитної політики та конкретних економічних умов. Зокрема, банки самостійно визначали: нормативні значення та відповідні

бали для кожного показника залежно від його вагомості (значимості) серед інших показників; додаткові критерії оцінки; значущість кожного із запропонованих НБУ показників індивідуально для кожної групи позичальників залежно від кредитної політики банку, особливостей клієнта, ліквідності балансу, становища на ринку тощо [1-4].

Іртищева І.О. та Крамаренко І.С. пропонують виділяти п'ять основних етапів у процесі оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника [4], а саме:

1. Визначення факторів, що впливають на кредитоспроможність сільськогосподарського підприємства та показників, які їх відображають.
2. Розрахунок показників кредитоспроможності підприємства у межах груп.
3. Оцінка виробничого потенціалу, економічної ефективності, ринкової позиції, фінансового стану та грошового потоку підприємства.
4. Інтегральна оцінка кредитоспроможності підприємства.
5. Прийняття рішення про надання кредиту сільськогосподарському підприємству на основі інтегральної оцінки його кредитоспроможності.

В банках України застосовується широкий спектр підходів і методів оцінювання кредитоспроможності та визначення рейтингу позичальника, що базуються на використанні кількісних та якісних показників. Серед яких використовують наступні методи оцінки кредитоспроможності позичальника: метод розрахунку фінансових коефіцієнтів; метод аналізу грошових потоків; метод аналізу ділового ризику; прогнозні методи оцінки кредитоспроможності (зокрема, модель Бівера, моделі прогнозування банкрутства), спрощені методи оцінки кредитоспроможності (зокрема модель CART), рейтингові (бальні) моделі оцінки кредитоспроможності, комплексні моделі оцінки кредитоспроможності із застосуванням

експертних методів («правило шести С», КАМПАРІ (CAMPARI), ПАРТС (PARTS), ПАРЗЕР (PARSER), Система 4FC, MEMO RISK), дискримінантні факторні моделі, кредитний скоринг [1-7]. Кожний з методів має свої переваги та недоліки, однак комплексне використання може дати прийнятний результат в рамках кредитної політики банку. Серед найбільш широко використовуваних методів оцінки кредитоспроможності виділяють наступні: методи коефіцієнтного аналізу, статистичні й експертні методи.

На практиці кожен комерційний банк вибирає для себе певні коефіцієнти і вирішує питання, пов'язані з методикою їх розрахунку. Цей підхід дозволяє характеризувати фінансовий стан позичальника на основі синтезованого показника-рейтингу, що розраховується в балах та присвоюється кожному значенню коефіцієнта.

Висновки і пропозиції. Кредитоспроможність являє собою багатогранне поняття, яке не має однозначного трактування. Також в світовій та вітчизняній практиці існує різноманіття підходів щодо її оцінки. Кожній банк відповідно до своєї кредитної політики розробляє систему оцінки кредитоспроможності підприємств-позичальників.

Література

1. Аптекар С.С. Проблеми і перспективи сучасних методик бізнес-аналізу в оцінці кредитоспроможності позичальників / С.С. Аптекар, К.А. Скомаровська // Проблеми економіки. - 2013. - № 3. - С. 261–266.
2. Галасюк В. В. Оцінка кредитоспроможності позичальників: що оцінюємо? / В.В. Галасюк // Вісник Національного банку України. - 2001. - № 5. - С. 54–56.
3. Гуменюк М.М. Шляхи вдосконалення методики оцінки кредитоспроможності підприємства / М.М. Гуменюк, Т.І. Перебиківська // Економіка і суспільство. – 2016. - Випуск № 7. – С. 727-732.

4. Іртищева І. О. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємств агропродовольчої сфери / І. О. Іртищева, І. С. Крамаренко // Агросвіт. - 2011- №19. – С. 2-4.
5. Крутова А. С. Теоретико-методичні аспекти аналізу кредитоспроможності підприємства / А. С. Крутова, Н. Б. Кащена // Проблеми економіки. – 2017. - №1. – С. 211-216.
6. Рудченко І. В. Кредитоспроможність позичальника як критерій формування кредитних відносин / І.В. Рудченко // Держава та регіони. – 2008. – № 5. – С. 162–166.
7. Смолева Т.М. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників банками України / Т.М. Смолева // Финансы, учет, банки. – 2014. - № 1 (20). - С. 241-245.

References

1. Aptekar, S.S. and Skomarovska, K.A. (2013), The problems and perspective of modern methodology of business analyses in solvency assessment of borrowers", Problemy ekonomiky, vol. 3, pp. 261–266.
2. Halasiuk, V. V. (2001), "The solvency assessment of borrowers: what do we evaluate?", Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy, vol. 5 (20), pp. 54–56.
3. Humeniuk, M.M. and Perebykivska, T.I. (2016), "The ways of methodology of solvency assessment improvement", Ekonomika i suspiĺstvo, vol. 7, pp. 727-732.
4. Irtyshcheva, I.O. and Kramarenko, I. S. (2011), "Methodical approaches to solvency assessment of agricultural enterprises", Ahrosvit, vol. 19, pp. 2–4.
5. Krutova, A.S. and Kashchena, N. B. (2017), "The theoretical and methodical aspects of solvency analyses of an enterprise", Problemy ekonomiky, vol. 1, pp. 211–216.

6. Rudchenko, I.V. (2008), "The solvency of borrowers as a criterion of credit relation formation", Ekonomika ta derzhava, vol. 5, pp. 162–166.
7. Smoleva, T.M. (2014), "The modern methods of solvency assessment of borrowers by banks of Ukraine", Finansy, uchet, banki, vol. 1 (20), pp. 241–245.